

1 Cae Ddôl

Mae'n siŵr eich bod chi ar bigau drain eisiau dechrau'r llwybr hwn o amgylch un o drefi bychain mwyaf diddorol a phrydferth Cymru. Ond peidiwch â rhuthro i ffwrdd eto. Mae Cae Ddôl, y parc bach hyfryd y tu ôl i chi, yn werth ei weld. Ewch am dro ar lan yr Afon Clwyd wrth iddi ymdroelli drwy'r dolydd dŵr naturiol. Gwylwch yr hwyaid a'r elych ar y llyn. Ac os oes gennych chi blant, ewch â nhw i'r iard chwarae neu'r parc sglefio.

Yna, unwaith yr ydych yn barod, ewch ymlaen i Heol Clwyd o'r maes parcio a throwch i'r dde.

1 Cae Ddôl

No doubt you're itching to start this trail around one of Wales's most beautiful and interesting small towns. But don't rush off just yet. Cae Ddôl, the lovely little park behind you, is well worth a look. Stroll beside the River Clwyd as it winds its way through the natural water meadows. Watch the ducks and swans on the lake. And if you have kids in tow, take them to the playground or the skate park.

Then, when you're ready, enter Clwyd Street from the car park and turn right.

Llwybr y dref : Town trail

Pellter	1.5 milltir / 2.4 km	Distance	1.5 miles / 2.4 km
Pa mor anodd yw'r llwybr?	Mae rhai rhannau serth ac ar i fyny	Difficulty	Some quite steep uphill sections
Amser yn cerdded	90 munud	Walking time	90 minutes
Man cychwyn	Maes parcio Cae Ddôl LL15 1HN	Start point	Cae Ddôl car park LL15 1HN
Cludiant cyhoeddus	Traveline Cymru 0800 464 0000, Ymholiadau Rheilffyrdd Cenedlaethol 03457 484950	Public transport	Traveline Cymru 0800 464 0000, National Rail Enquiries 03457 484950

6 Llyfrgell Rhuthun

Peidiwch â chael eich twyllo gan ddiben diwedd presennol yr adeilad. Dyma'r trydydd adeilad ar ein taith sy'n gysylltiedig â throsedd a chosb. Adeiladwyd y tŷ ym 1785 i gadw cofnodion Brawdlys Mawr, a daeth yn lys yn ei rinwedd ei hun a chafodd y cyntedd trawiadol gyda'r colofnau Doric eu hychwanegu yn y 1860au. Y tro diwethaf i'r llys gyfarfod yma oedd ym 1974, ond parhaodd fel Llys Ynadon tan 1986. Erbyn hyn y ddeddfyrd waethaf sy'n cael ei rhoi yw diwy am ddychwelyd llyfrau'r llyfrgell yn hwy.

Trowch i'r dde ar ddiwedd Stryd y Llys – neu i'r chwith (heibio'r siop lle cafodd anthem genedlaethol Cymru ei hargraffu am y tro cyntaf ym 1860) i gwtogi'r daith.

6 Ruthin Library

Don't be fooled by this building's current blameless purpose as a library. This is the third building on our tour associated with crime and punishment. Built in 1785 to house records of the Court of Great Assize, it became a courthouse in its own right and the imposing portico with Doric columns was added in the 1860s. The court last sat here in 1974 but it continued as a Magistrates Court until 1986. Nowadays the stiffest sentence handed down is a fine for overdue library books.

Turn right at the end of Record Street – or left (past the shop where the Welsh national anthem was first printed in 1860) to shorten the trail.

2 Carchar Rhuthun

Mae'r "Cyweirdy", lle roedd y crwyndriaid a'r di-waith yn cael eu rhoi ar waith wedi bodoli ar waelod Stryd Clwyd ers 1654. Adeiladwyd yr adain arddull-Pentonville a digroeso yng nghefn y cwt ym 1868, a dyma'r unig un ym Mhrydain sydd ar agor i'r cyhoedd. Gallwch archwilio'r holl dylau a holltau iasol, a chanfod beth oedd y carcharorion yn ei fwytia (grual, grual a mwy o rual) a chlywed am y cosbau a ddioddefwyd ganddynt sy'n siŵr o godi ias amoch. Gallwch hyd yn oed gael cipolwg yng nghell y dyn a gondemniwyd os ydych yn ddigon dewr!

@ruthingaol

Trowch i'r dde i Upper Clwyd Street a pharatowch eich hunain am ddringfa byr a serth.

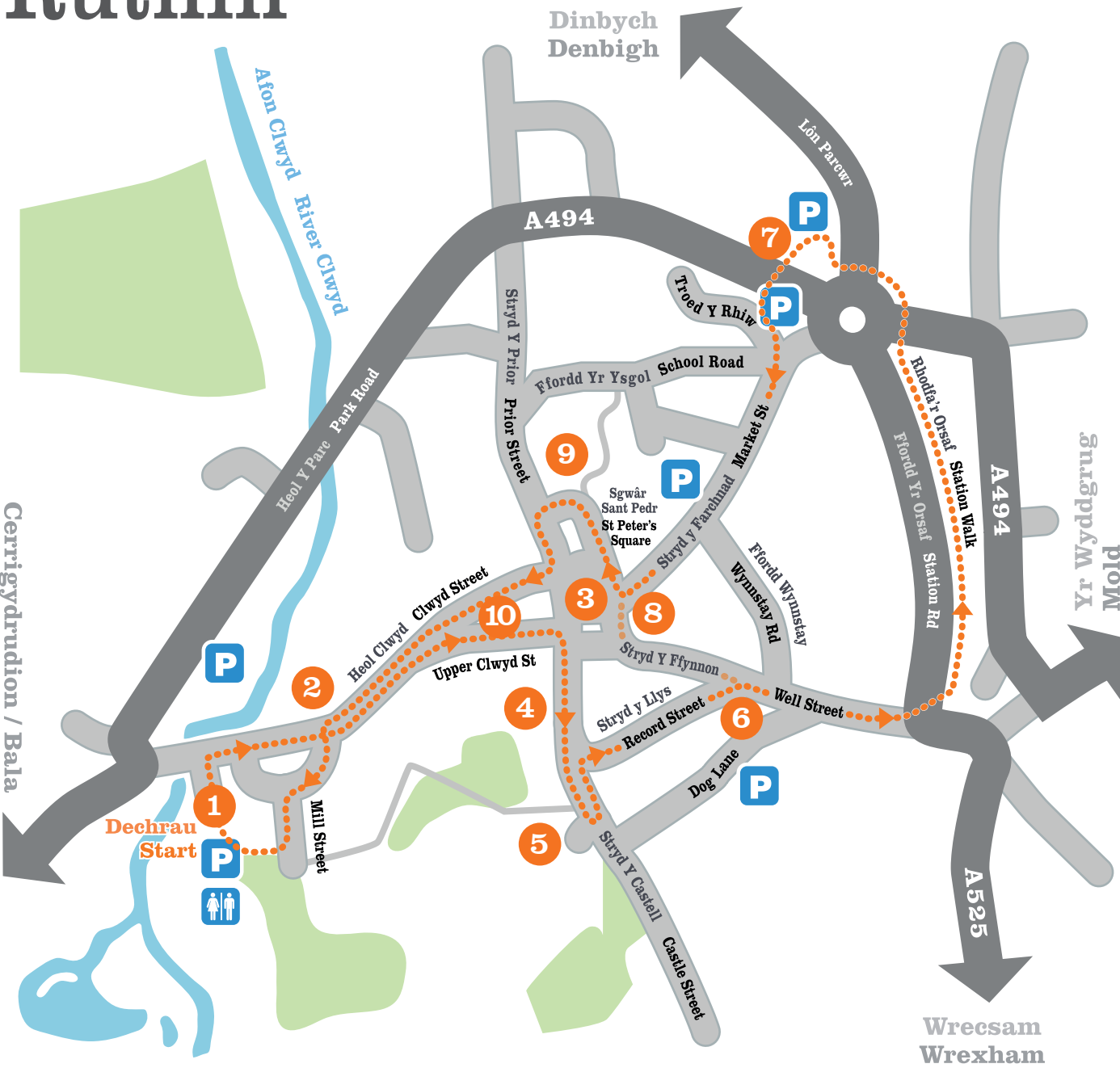
2 Ruthin Gaol

A "House of Correction", where vagabonds and the unemployed were put to work, has stood at the bottom of Clwyd Street since 1654. The forbidding Pentonville-style wing at the back of the courtyard, the only one in Britain open to the public, was built in 1868. You can explore its creepy nooks and crannies, find out what the prisoners ate (gruel, gruel and more gruel) and shudder at the punishments they suffered. You can even take a peek in the condemned man's cell, if you're brave enough.

@ruthingaol

Fork right into Upper Clwyd Street and get ready for a short, sharp climb.

Rhuthun Ruthin

3 Yr Hen Lys

O'ch blaen mae'r Hen Lys gyda ffrâm bren odidog, a adeiladwyd odeutu 1421 yn lle adeilad a gafodd ei losgi gan yr ymladdwr rhyddid Cymreig, Owain Glyndŵr. Bellach mae'n ganolbwynt cymunedol sy'n arddangos hanes yr adeilad ac yn cynnwys rhaglenfaith o arddangosfeydd.

Gerllaw mae craig fawr o'r enw Maen Huail, lle honnir fod y Brenin Arthur wedi dienyddio ei elyn.

www.cyngortrefrhuthun.gov.uk

3 The Old Courthouse

Ahead of you is the magnificent half-timbered Old Courthouse, built about 1421 to replace a building burned down by Welsh freedom fighter Owain Glyndŵr. Now it's a community hub hosting displays about the building's history and a busy programme of exhibitions.

Nearby is a huge stone called Maen Huail, upon which King Arthur is said to have beheaded a love rival.

www.cyngortrefrhuthun.gov.uk

4 Nantclwyd y Dre

Mae Stryd y Castell yn llawn tai cyfnod ysblenydd. Y gorau o'r rhain yw Nantclwyd y Dre, y tŷ tref pren hynaf yng Nghymru. O tua 1435, bu dan feddianaeath barhaol am fwy na pum canrif – cafodd y portsh flaen eiconig ei ychwanegu gan Eubule Thelwell ym 1693. Mae'r saith ystafell wedi'u hatgweirio'n rhagorol yn dweud hanes "Saith Oes" Nantclwyd a'r bobl oedd yn byw drwy'r oesau. Cofiwch fynd am dro hamddenol o amgylch Gardd yr Arglwydd, a grybwyliwyd am y tro cyntaf ym 1282, ac a fu unwaith yn berllan a gardd cegin ar gyfer Castell Rhuthun sydd drws nesaf.

@nantclwydydre

4 Nantclwyd y Dre

Castle Street is packed with splendid period houses. The jewel in the crown is Nantclwyd y Dre, the oldest timbered town house in Wales. From about 1435, it was continually occupied for more than five centuries – the iconic front porch was added by Eubule Thelwell in 1693. Seven superbly restored rooms together tell the story of Nantclwyd's "Seven Ages" and the people who lived through them. Don't miss a serene stroll around the fully restored Lord's Garden, first mentioned in 1282 and once an orchard and kitchen garden for Ruthin Castle next door.

@nantclwydydre

www.gogledddddwyraincymru.cymru www.northeastwales.wales

Tra eich bod yn cerdded....

Cadwch lygad allan am y tyllau sbïo sydd ar wasgar drwy'r strydoedd – maent yn rhan o Lwybr Celf Rhuthun. Byddwch hefyd yn gweld llawer o godau QR. Sganiwch nhw i mewn i'ch ffôn symudol i gael gwybod mwy, diolch i brosiect Wici Rhuthun am y wybodaeth.

While you're walking....

Keep an eye out for the spy holes scattered through the streets – they're part of the Ruthin Art Trail. You'll also see lots of QR codes. Scan them into your mobile to find out more thanks to the Wiki Ruthin project.

10 Coflech Tom Pryce

Mae pawb yn hoffi dylwed stori am fachgen lleol yn gwneud yn ôd iddo hun – yn enwedig rhywun sydd byth yn anghofio'i wreiddiau. Roedd Rhuthun yng ngwythiennau Thomas Maldwyn Pryce. Un o'r gyrrwyr rasio mwyaf talentog ei genedlaeth, a chafodd ei laed mewn ras pan reddodd marshal diogelwch o flaen ei gar ym 1977 yn y Grand Prix yn Ne Affrica. Roedd Tom yn 27 mlwydd oed pan laddwyd ef. Cafodd y cerbydd efydd gwyh gan y cerbynnuod lleol Neil Dalrymple ei ddadorchuddio ar 11 Mehefin 2009. Byddai wedi bod yn ben-blwydd ar Tom yn 60 oed.

Trowch i'r chwith i Mill Street gyferbyn â Charchar Rhuthun, cerddwch heibio'r felin o'r 13eg ganrif a throwch i'r dde wrth y pyst i ddychwelyd i faes parcio Cae Ddôl.

10 Tom Pryce Memorial

Everybody loves a local boy made good – especially one who never forgets his roots. Thomas Maldwyn Pryce was Ruthin through and through. One of the most talented racing drivers of his generation, 27-year-old Tom was killed when a safety marshal ran in front of his car at the 1977 South African Grand Prix. This magnificent bronze relief by local sculptor Neil Dalrymple was unveiled on 11 June 2009. It would have been Tom's 60th birthday.

Turn left into Mill Street opposite Ruthin Gaol, walk past the 13th-century mill and turn right at the bollards to return to Cae Ddôl car park.